

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****KUTBETTİN TURAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU****Başvuru Numarası** : 2018/9004
Karar Tarihi : 26/5/2021**Başkan** : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN**Raportör** : Mahmut ALTIN**Başvurucular** : 1. Kutbettin TURAN
2. Zafer ALBAYRAK
3. Mehmet KAYA
4. Orhan YALÇINKAYA
5. Servet KANDÖRE
6. Yılmaz YALÇINKAYA**Başvurucular Vekili:** Av. Tamer KAHYAOĞLU**I. BAŞVURUNUN KONUSU**

1. Başvuru, kara yolunda oluşan çökme sonucu binanın kullanılamaz duruma gelmesinde idarenin kusuru bulunmasına rağmen uğranılan zararın karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 21/3/2018, 23/3/2018, 26/3/2018 ve 25/7/2018 tarihlerinde yapılmıştır.

3. 2018/9004 numaralı bireysel başvuru ile 2018/8882, 2018/9043, 2018/9023, 2018/9021, 2018/11230, 2018/11243, 2018/22473, 2018/23278, 2018/10970 ve 2018/23286 numaralı bireysel başvuruların konu yönünden hukuki iribatlarının bulunması nedeniyle 2018/9004 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin bu dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

4. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

5. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özette şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

9. Başvurucular, Bitlis'in Merkez ilçesinin Atatürk Mahallesi Seferbey mevkiinde 313 ada 5 parsel sayılı taşınmazda bulunan daire ve dükkanların malikleridir.

10. 2011 yılı Nisan ayında yağmur sularının birikmesi sonucunda kara yolunda meydana gelen çökme nedeniyle başvuru konusu taşınmaz hasar görmüş ve Bitlis Belediyesi (Belediye) tarafından mühürlenerek tüm bina sakinleri tahliye edilmiştir.

11. 2016 yılı Ocak ayında söz konusu taşınmaz kamulaştırılarak yapı bedelleri başvuruculara ödenmiştir.

12. Başvurucular, söz konusu çökme nedeniyle on daire ve üç dükkandan oluşan binanın oturulmaz hâle gelmesinde kusurlu olanların tespitiyle oluşan zararın hesaplanması için Bitlis Asliye Hukuk Mahkemesinden delil tespiti talebinde bulunmuştur. Mahkemece yapılan keşif sonucu düzenlenen 21/3/2016 tarihli inşaat ve mülk bilirkişi raporunda, Nisan 2011-Ocak 2016 arası 4 yıl 8 aylık süre esas alınarak dükkan ve dairelerin yıllık kira bedelleri üzerinden geriye doğru enflasyon miktarı düşülerek yapılan hesaplamada her bir daire için 29.740 TL ve her bir dükkan için 77.160 TL ecrimisil/kira bedeli hesaplanmıştır. Raporla ayrıca binanın zemininin sağlam olmamasına rağmen bina yapılmasına izin veren Belediyenin kusurlu olduğu açıklanmıştır. Öte yandan bina çevresindeki yamaçlardan gelen suyun uzaklaştırılması için yapılan menfez kesitlerinin yeterli olmaması nedeniyle Karayolları Genel Müdürlüğü'nün (İdare) kusurlu olduğu ifade edilmiştir.

B. Başvuru Konusu Tam Yargı Davası Süreci

13. Başvurucular, delil tespiti dosyasında alınan bilirkişi raporu esas alınarak oluşan zararın tazmini talebiyle 13/4/2016 tarihinde İdareye başvuru yapmış olmasına karşın İdarece cevap verilmemiştir.

14. Bunun üzerine başvurucular taşınmazları için ayrı ayrı olmak üzere İdarenin hizmet kusurundan dolayı hasar gören taşınmazlarından binanın mühürlenmiş olması nedeniyle Nisan 2011-Ocak 2016 döneminde faydalanamadıklarını ve kira kayıplarının olduğunu belirterek bilirkişi raporuyla tespit edilen 29.740 TL zararın olay tarihinden itibaren faiziyle ödenmesi talebiyle 21/11/2016 tarihinde Van 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) İdare aleyhine tam yargı davası açmıştır.

15. Mahkemece muhtelif tarihlerde davaların reddine karar verilmiştir. Mahkeme gerekçesinde, İdarenin eyleminden doğan zararı ödemekle yükümlü tutulabilmesi için idari eylem ile zarar arasında kabul edilebilir bir nedensellik bağının varlığından başka zararın somut olarak gerçekleşmiş olması gerektiği vurgulanmıştır. Öte yandan henüz gerçekleşmemiş; ileride gerçekleşmesi muhtemel zararlara dayanılarak maddi tazminata hükmedilebilmesinin olanak dışı olduğu belirtilmiştir. Buna göre taşınmazların kiraya verilememesi nedeniyle yoksun kalındığı iddia olunan zararın gerçekleşmesi muhtemel bir zarar olduğu ve başvuru sahiplerinin söz konusu taşınmazların anılan dönemde kesin olarak kiraya verebileceğine ilişkin kesin bir delil sunmadıkları açıklanmıştır. Sonuç olarak İdarenin eyleminden kaynaklanan gerçekleşmiş somut bir kira zararından söz edilemeyeceği ifade edilmiştir.

16. Başvuruların istinaf kanun yoluna başvuruları, Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesince (Daire) muhtelif tarihlerde kesin olarak reddedilmiştir.

17. Nihai kararlar başvuru sahiplerine vekiline muhtelif tarihlerde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurular 21/3/2018, 23/3/2018, 26/3/2018 ve 25/7/2018 tarihlerinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yertne getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu komudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) *Nurmiyeva/Rusya* (B. No: 57273/13, 27/11/2018) kararında, kamu görevlilerinin zarara yol açtığı otoparkın başvuru sahibinin mülkiyet hakkı kapsamında olduğunu kabul etmiş ve tazminat ödenmesi yönündeki meşru beklentiye rağmen başvuru sahibinin zararının giderilmemesinin mülkiyet hakkına ölçütsüz bir müdahale olduğu sonucuna varmıştır (*Nurmiyeva/Rusya*, §§ 31-41).

21. AİHM her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde açık olarak usule ilişkin güvencelerden söz edilmese de bu maddenin keyfi müdahalelerden korunmak amacıyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin keyfi ya da makul olmayan, kanun dışı şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazların sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyulabilme olanağının tanınması güvencesini kapsadığını belirtmektedir. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe

bakılarak yapılmalıdır (*AGOSI/Birleşik Krallık*, B. No: 9118/80, 24/10/1986, § 55; *Jokela/Finlandiya*, B. No: 28856/95, 21/5/2002, § 45).

22. AİHM'e göre ayrıca usule ilişkin güvencelerin özel kişiler arasında ihtilaf oluşturan mülkiyet hakkı ile ilgili meseleler yanında taraflardan birinin devlet olması durumunda bu ilke daha kuvvetli uygulanma alanı bulur (*Plechanow/Polonya*, B. No: 22279/04, 7/7/2009, § 100). Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvenceler kapsamında mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli bir gerekçeye sahip olması gerektiğine değinilmiştir. AİHM bu zorunluluk davacının her iddiasına ayrıntılı cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte en azından mülk sahibinin esasa ilişkin temel iddia ve itirazlarının yargılama makamlarınca yapılacak dikkatli ve özenli bir inceleme sonucunda karşılanması gerektiğini vurgulamıştır (*Gereksar ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 34764/05, 34786/05, 34800/05, 34811/05, 1/2/2011, § 54).

23. *Gereksar ve diğerleri/Türkiye* kararına konu olayda İdare tarafından sulama kanalına hasar verilmesi nedeniyle başvuru sahiplerinin zarar görmesi söz konusudur. AİHM, derece mahkemelerinin kararlarının başvuru sahiplerinin davasının sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte, yeterli bir gerekçe içermediği tespitine yer vermiştir. AİHM, bu sebeple Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün birinci maddesinde öngörülen usul güvencelerinin yerine getirilmediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Gereksar ve diğerleri/Türkiye*, §§ 55-64).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 26/5/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuru sahiplerinin İddiaları

25. Başvuru sahipleri, daire ve dükkân sahibi oldukları binanın İdarenin hizmet kusurundan dolayı hasar görmesiyle binadan tahliye edildiklerini ve binanın mühürlendiğini belirterek tahliye edildikleri 2011 yılı Nisan ayından kamulaştırmanın yapıldığı 2016 yılı Ocak ayına kadar mülklerinden faydalanamadıklarından yakınmaktadır. Başvuru sahipleri ayrıca anılan dönemde kullanmadıkları taşınmazları nedeniyle kira kayıplarının olduğunu açıklayarak zarara uğradıklarını öne sürmüştür. Başvuru sahipleri belirtilen gerekçelerle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülk Varlığı

27. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvuru sahiplerinin

Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; *Ihsan Vurucuoğlu*, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

28. Somut olayda başvuruya konu taşınmazların kamulaştırma tarihine kadar başvurucular adına tapuda kayıtlı olduğu anlaşıldığından Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkün varlığına tereddüt bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

29. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkünün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

30. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle *mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş*; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlandırılacağı belirlenerek aynı zamanda *mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir*. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, §§ 55-58).

31. Derece mahkemelerince başvurucuların taşınmazının kara yolundaki çökme nedeniyle hasara uğradığı ve bina sakinlerinin tahliye edilerek apartmanın mühürlenmesi tespit edildiğinden tahliye ve mühürleme işleminin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

32. Bununla birlikte başvuru konusu olayda başvurucuların mülklerinden yoksun bırakılması söz konusu değildir. Başvurucuların taşınmazlarının oturulamaz derecede hasar görmesi nedeniyle tahliye edilmeleri ve binanın mühürlenmesi ve bu şekilde yapılan müdahalenin yaklaşık beş yıl sürmesinin mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü amacı taşıdığı dikkate alındığında mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

c. Müdahalenin İhtal Oluşturup Oluşturmadığı

33. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlere dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılacağı öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşınmalı, ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır. (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 62).

I. Kanunilik

35. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; *Ford Motor Company*, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; *Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

36. Derece mahkemelerince başvuruların mülkiyet hakkına müdahale edildiği kabul edilmekle birlikte müdahale neticesinde somut bir zararın oluştuğunun kesin delillerle ispat edilmediği de kabul edilmiştir. Bu durumda somut zararın olmadığı tespitine yönelik derece mahkemelerinin bu yaklaşımının kanunilik ölçütü yönünden de sorumlu olabileceği değerlendirilmekle birlikte somut olay bağlamında derece mahkemelerinin söz konusu yaklaşımları, müdahalenin ölçülülüğü bağlamında değerlendirme yapılarak sonuca varılmasını gerektirmektedir.

ii. Meşru Amaç

37. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (*Nusrat Külah*, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; *Yunis Ağlar*, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

38. Somut olayda başvuruların mal ve can güvenliğinin korunması için ağır hasarlı binadan tahliye edilmesinde ve oturmalarının engellenmesine yönelik olarak binanın mühtlenmesinde kamu yararının olduğu ve müdahalenin bu nedenle meşru bir amaç taşıdığı anlaşılmıştır.

iii. Ölçülelilik

(1) Genel İlkeler

39. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve malulüğünü sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

40. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyumsuzluklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (*Eyyüp Boyunçara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 44).

41. Ancak hemen belirtmek gerekir ki bazı durumlarda devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılması da mümkün olamamaktadır. Üstelik devletin ister pozitif isterse de negatif yükümlülükleri söz konusu olsun uygulanacak ilkeler de çoğunlukla önemli ölçüde benzeşmektedir (*Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 70).

42. Mülkiyet hakkına üçüncü kişiler tarafından müdahalede bulunulması durumunda bu müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesini, mümkün değilse malikin zarar ve kayplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal bir takım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu bağlamda hak ihlalinin sonuçlarının giderilmesi bakımından ne tür hukuki mekanizmaların öngörüleceği hususu devletin takdirindedir. Bu husus kural olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tercih edilen idari veya yargısal mekanizmanın malik üzerinde doğurduğu olumsuz etkilerin düzeltilmesi bakımından yeterli ve elverişli olup olmadığı hususundaki denetim yetkisi saklıdır. Bu bağlamda düzeltici bir mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya oluşturulan mekanizmanın müdahaleden önceki durumu tesis edici veya oluşan kayıpları giderici bir nitelik arz etmemesi durumunda mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler ihlal edilmiş olur (*Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, § 48).

43. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyumsuzluklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda sağlandığından söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte

mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

44. Anayasa Mahkemesi; bitişiginde inşa edilen köprülül kavşak dolayısıyla taşınmazın değer kaybetmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin Nazife Başkan B. No: 2016/69236, 3/7/2019, kararında, derece mahkemelerince başvuruçunun zararının diğer işyeri ve daire sahiplerinden farklı, özel ve olağan dışı bir nitelikte olmadığı belirtilmiş ise de aynı binanın başka bağımsız bölümlerinde yapılan keşif sonrası alınan bilirkişi raporlarında görüntü ve gürültü kirliliğinin artmasından dolayı taşınmazların %10 oranında değer kaybına uğrayacağı tespit edildiğini, buna göre de başvuruçunun kavşak yakınında taşınmazı bulunmayan ve yalnızca kavşağı kullanan kişiler ile eşit şekilde külfet altına sokulduğundan bahsetmenin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca başvuruçunun diğer taşınmaz maliklerine oranla daha ağır bir külfet altına sokulduğunun gözönünde tutulması gerektiğine vurgu yapmış ve derece mahkemelerinin oluşan zarara bütünüyle başvuruçunun katlanması gerektiğine yönelik yorumlarının başvuruçuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği belirterek başvuruçunun zararının karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilmediği sonucuna varmıştır (Nazife Başkan, §§ 42, 43).

(2) İnkelerin Olaya Uygulanması

45. Başvuruçular, İdarenin hizmet kusuruyla yağmur sularının birikmesi sonucunda kara yolunda meydana gelen çökme nedeniyle kara yolunun bitişigindeki binanın oturulmaz derecede ağır hasar aldığı ve neticede taşınmazlarının kamulaştırılarak yapı bedellerinin ödendiğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvuruçular, binadan tahliye edildikleri tarihten kamulaştırma tarihine kadar geçen süre içerisinde mülkiyet haklarını kullanamamaları nedeniyle oluşan zararlarının giderilmediğini ileri sürmüştür (bkz. §§ 10, 11).

46. Başvuruçular bu kapsamda binanın hasar görmesinde kusurlu olanların ve taşınmazlardan faydalanamadıkları dönemdeki zararlarının tespiti amacıyla delil tespiti talebinde bulunmuştur. Delil tespiti dosyasında alınan bilirkişi raporunda Belediyenin ve İdarenin kusurlu olduğu noktalar belirtildikten sonra her bir bağımsız bölüm ve dükkân sahibinin taşınmazlarını kullanamaması nedeniyle oluşan zarar miktarı tespit edilmiştir (bkz. § 12).

47. Bilirkişi raporunda tespit edilen bu zararın tazmini talebiyle İdareye yapılan başvurulara cevap verilmemesi üzerine başvuru konusu davalar açılmıştır. Mahkemece delil tespiti dosyasında alınan bilirkişi raporundaki tespitler hakkında bir değerlendirme yapılmaksızın ileride gerçekleşmesi muhtemel zararlara dayanılarak maddi tazminata hükmedilebilmesinin olanak dışı olduğu ve başvuruçuların da anılan dönemde taşınmazları olarak kiraya verebileceklerine dair kesin delil sunmadıkları gerekçesiyle davaların reddine karar verilmiştir (bkz. § 15).

48. Derece mahkemelerince, ağır hasarlı binanın mühtürlenerek bina sakinlerinin tahliye edildiği olgusu kabul edilmiş ancak alınan bilirkişi raporundaki kusur durumu ve zarar miktarına ilişkin tespitler değerlendirilmediği gibi bu hususlara ilişkin olarak İdarenin talebine rağmen yeni bir bilirkişi raporu da alınmamıştır.

49. Başvurucular İdarenin hizmet kusuru neticesinde taşınmazlarını kullanamadıklarını ve kiraya veremediklerini iddia etmiş, bunu tahliye ve mühtirleme işlemlerine dayandırarak temellendirmiştir. Taşınmazların kiraya verilemeyecek hâlide olduğu tartışmasızken derece mahkemelerince taşınmazların kesin olarak kiraya verilebileceğine ilişkin delil sunulmadığı gerekçesiyle zararın ispatlanmadığı değerlendirilmesinde bulunulmuştur. Hâlbuki tahliye sonrası 4 yıl 8 ay boyunca mühtürlü kalması dolayısıyla taşınmazlar kullanılmadığı gibi kiraya verilme imkânının da olmaması nedeniyle artık muhtemel zararın ötesinde gerçekleşmiş somut bir zararın varlığı ortadadır. Ancak derece mahkemelerince mülkiyet hakkının kullanılmasına yönelik müdahale nedeniyle delil tespiti dosyasında alınan bilirkişi raporundaki tespitler temelinde İdarenin başvurucular tarafından iddia edilen hizmet kusurunun olup olmadığı ile zarar miktarına ilişkin değerlendirmede bulunulmamıştır.

50. Bu durumda somut olayda derece mahkemelerinin kararlarının başvurucuların davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyette olan ve Asliye Hukuk Mahkemesince de delil tespiti yoluyla ortaya konulan iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli ve ilgili bir gerekçe içermediği anlaşılmıştır. Nihayetinde başvuruya konu davalarda başvurucular, taşınmazlarını kullanamamaları nedeniyle uğradıkları zarar miktarını ve İdarenin hizmet kusuru olduğunu bilirkişi raporuyla tevsik ederek ileri sürmekle iddialarını somut bir bilirkişi raporuna dayandırmıştır. Buna mukabil mahkeme kararında alınan raporda yer verilen hususların aksini ortaya koyan herhangi bir somut delile yer verilmediği gibi başvurucuların iddia ve itirazlarının dayandığı olgular da karşılanmamıştır.

51. Buna göre idari ve yargısal sürecin bütününe bakıldığında mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin yerine getirilmediği, başvurucuların bu güvencelerden yararlandırılmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvurucuların mülkiyet hakkı ile müdahalenin dayandığı kamu yararı arasında olması gereken adil denge başvurucular aleyhine bozulmuş olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

54. Başvurucular, ihlalin tespit edilmesi ve yeniden yargılanmayla hükmedilmesiyle birlikte maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

55. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Altgöl Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

56. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55-57).

57. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gidemediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yoluyla öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Altgöl Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

58. İncelenen başvuruda mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İhlalin derece mahkemeleri kararlarının başvuruçuların davamn sonucuna etkili olabilecek mahiyette olan iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli ve uygun bir gerekçe içermemesinden kaynaklandığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

59. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Van 2. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

60. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

61. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.473,5 TL harç bedelinin başvuru Kutbettin Turan'a, 589,40 TL harç bedelinin başvuru Zafer Albayrak'a, 294,70 TL harç bedelinin diğer başvuruçulara ayrı ayrı, 3.600 TL vekâlet ücretinin başvuruçulara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VL HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 2. İdare Mahkemesine (E.2017/49, K.2017/1756; E.2016/1781, K.2017/1228; E.2016/1930, K.2017/1227; E.2017/48, K.2017/2056; E.2016/1652, K.2017/1230; E.2016/1650, K.2017/1252; E.2017/278, K.2017/1752; E.2017/62, K.2017/1753; E.2016/1653, K.2017/1226; E.2017/50, K.2017/1754; E.2016/1651, K.2017/1229) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruçuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.473,50 TL harç bedelinin başvuru Kutbettin Turan'a, 589,40 TL harç bedelinin başvuru Zafer Albayrak'a, 294,70 TL harç bedelinin diğer başvuruçulara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 3.600 TL vekâlet ücretinin başvuruçulara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruçuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/5/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN